

آسیب‌های اجتماعی

در نوجوانان

فریب زارع، لیلا امیریان زاده، منصوره امیریان زاده

بهار ۱۳۹۳

جوان مجموعه‌ای از زیبایی‌ها، برجستگی‌ها، درخشندگی‌ها، خوبی‌ها، استعدادها و امکانات است.

دل‌های شما جوان‌ها نورانی است این را قدر بدانید گوهر شور و عشق و صفا و معنویت در

جوان فروزان است.

(مقام معظم رهبری)

www.ketab.ir

فهرست مطالب

۱۳.....	مقدمه
۱۴.....	سنگ

فصل اول ▼

۱۵.....	آسیب‌های اجتماعی در نوجوان
۱۷.....	آسیب‌شناسی آسیب در نوجوان
۱۹.....	چه کسانی با خود آسیب بزرگ می‌شوند؟
۲۰.....	چه عواملی باعث رشد و تعویذ خود قوی در فرد می‌شود؟
۲۱.....	عواملی که زمینه را برای آسیب‌ها فراهم می‌کنند:
۲۲.....	علل آسیب‌ها
۲۳.....	آسیب‌شناسی اجتماعی
۲۴.....	هدف‌ها و مقاصد بررسی آسیب‌شناسی اجتماعی
۲۵.....	آسیب‌شناسی در خانواده
۲۵.....	عوامل مؤثر در تضعیف کانون خانواده
۲۶.....	پیشگیری از خیانت در خانواده
۲۷.....	درمان و برخورد مناسب با خیانت
۲۸.....	طلاق یا جدایی
۲.....	علل طلاق
۳۰.....	پیشگیری از طلاق یا جدایی (عوامل ثبات زندگی زناشویی)
۳۲.....	تربیت دینی نوجوانان
۳۶.....	مراحل تربیت دینی

۳۸.....	بزهکاری.....
۳۸.....	علل بزهکاری.....
۴۱.....	ویژگی افراد بزهکار.....
۴۲.....	اعتیاد (وابستگی دارویی).....
۴۲.....	اعتیاد در چه سنی شروع می شود؟.....
۴۲.....	علل گرایش افراد به مواد مخدر:.....
۴۴.....	راهکارهای مناسب در برخورد با مصرف مواد مخدر در نوجوانان.....
۴۵.....	نقش مشاور در برخورد با نوجوان معتاد.....
۴۷.....	باورهای غلط رایج در باره استعمال مواد مخدر.....
۴۸.....	اصلاح بهانه های درست درباره استفاده از مواد مخدر.....
۴۸.....	معرفی انواع مواد مخدر.....
۵۰.....	قلیان و عوارض پزیک در اجتناب آن.....
۵۱.....	عوارض قلیان.....
۵۱.....	عوارض ناشی از استعمال دخالت.....
۵۳.....	راه های دوست یابی.....
۵۴.....	چه کسی لایق دوستی نیست؟.....
۵۵.....	اصول حفظ دوستی ها.....
۵۶.....	اعتیادهای نوظهور.....
۵۶.....	علل اعتیادهای نوظهور.....
۵۷.....	درمان و پیشگیری.....
۵۷.....	انحرافات جنسی.....
۵۸.....	دیدگاه اسلام در رابطه با گزینه جنسی.....
۵۹.....	وظایف والدین در تربیت گزینه جنسی.....
۶۰.....	خودارضایی یکی از انحرافات جنسی.....
۶۱.....	عوامل موثر در ایجاد اختلال خودارضایی.....

- ۶۲..... نکات کلیدی
- ۶۳..... تکنیک های مقابله با خودارضایی
- ۶۴..... ارتباط با جنس مخالف
- ۶۵..... تعریف عشق
- ۶۵..... علامت های عشق
- ۶۶..... راجحه با عشق و تمایل به ارتباط با جنس مخالف
- ۶۶..... رضایت به دختران و پسران نوجوان
- ۶۷..... توصیه ای به والدین نوجوانان
- ۶۸..... راهکارهای مناسب در برخورد با غریزه جنسی در نوجوانان
- ۶۹..... عوامل بیداری غریزه جنسی در نوجوانان
- ۷۰..... عوامل مربوط به خانوادگی
- ۷۰..... عوامل اجتماعی - روانی
- ۷۱..... ایدز و بیماری هایی که از راه انتقال جنسی منتقل می شود
- ۷۳..... راهکارهای مناسب برای پیشگیری از بیماری مقاربتی (ایدز)
- ۷۴..... اختلال هویت جنسی
- ۷۵..... تشخیص افراد با اختلال هویت جنسی
- ۷۵..... علل اختلال هویت جنسی
- ۷۶..... درمان
- ۷۶..... پیشگیری از اختلال هویت جنسی
- ۷۸..... تعریف خشونت
- ۷۸..... علل خشونت
- ۷۸..... آنچه والدین باید بدانند
- ۷۹..... نشانه های ناسازگاری و خشونت
- ۷۹..... راهکارهای مناسب در برخورد با خشونت
- ۸۰..... چه زمانی نیاز به مشاوره دارید؟

۸۰	کارهایی که مدرسه می‌تواند در برخورد با خشونت‌گرایی انجام دهد
۸۱	اهداف مداخله در خشونت
۸۱	راهکارهای مناسب در تغییر رفتار خشونت‌آمیز
۸۲	تکنیک کنترل خشم
۸۲	سه جنبه مهم در خشم
۸۲	انواع خشم
۸۳	رئایع در برخورد مناسب با خشم
۸۳	رفتارهای خشونت‌آمیز
۸۳	تکنیک کنترل خشم
۸۴	خشم چه اثری در روابط شما با اطرافیان داشته است؟
۸۴	خشم چه اثری بر تپش قلب، به استفاده از دخانیات و مواد مخدر داشته است؟
۸۴	نشانه‌های جسمانی خشم
۸۵	افکار غیرمنطقی که باعث ناخوشی خشم ما می‌شود:
۸۵	استرس‌هایی که باعث خشم می‌شوند
۸۶	چگونه از عصبانیت دیگران جلوگیری کنیم؟
۸۷	دروغ‌گویی
۸۷	علل دروغ‌گویی
۸۸	عواقب دروغ‌گویی
۸۹	غلبه و درمان دروغ‌گویی
۹۲	خودکشی
۹۳	خودکشی از نظر اسلام
۹۳	علل خودکشی
۹۴	راه‌های پیشگیری و درمان خودکشی
۹۷	دزدی
۹۷	تعریف دزدی

۹۷	علل دزدی
۹۸	درمان دزدی
۹۹	پیشگیری از دزدی
۱۰۱	تأثیر حجاب و عفاف بر کاهش آسیب‌های اجتماعی
۱۰۲	رابطه بدحجابی و بی‌حجابی با آسیب اجتماعی
۱۰۳	نثار و فواید حجاب و عفاف
۱۰۴	سبک زندگی فرهنگ حجاب در جامعه

فصل دوم ▼

۱۰۷	مهارت‌های زندگی ملی مهم در پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی
۱۰۹	مهارت خودشناسی
۱۱۲	پرورش مهارت مسئولیت‌پذیری
۱۱۲	خودانگاره چیست؟
۱۱۲	عوامل مؤثر در خودانگاره
۱۱۴	مهارت ارتباط مؤثر با دیگران
۱۱۴	چرا به ارتباط نیازمندیم؟
۱۱۴	قاطعیت در ارتباط
۱۱۴	چگونه خواسته‌ها و نیازهایمان را بیان کنیم؟
۱۱۴	فواید و مزایای برقراری ارتباط مؤثر
۱۱۵	گوش دادن فعال در ارتباط
۱۱۵	موانع ارتباط
۱۱۶	توصیه‌های مهم در برقراری ارتباط مؤثر
۱۱۶	در برابر کسانی که مدام انتقاد می‌کنند و عصبانی هستند چگونه رفتار کنیم؟
۱۱۷	مهارت نه گفتن
۱۱۷	مقابله با کم‌رویی و تقویت ابراز وجود
۱۱۷	علل کم‌رویی

۱۱۸	 نشانه‌های کم‌رویی
۱۱۹	 پیامدهای کم‌رویی
۱۲۰	 درمان کم‌رویی
۱۲۲	 نوجوانان کم‌رو و خجالتی
۱۲۳	 مهارت مسئولیت‌پذیری
۱۲۳	 ضرورت ایجاد حس مسئولیت‌پذیری
۱۲۳	 حل عدم مسئولیت‌پذیری فرزندان
۱۲۴	 بررسی اشتباهات والدین
۱۲۴	 راهکارهای ایجاد مسئولیت‌پذیری
۱۲۷	 ۱۳ گام به سوی داشتن فرزندان بردبار، مقاوم و صبور
۱۲۹	 مهارت حل مسئله
۱۳۱	 مهارت تفکر انتقادی
۱۳۳	 مهارت تصمیم‌گیری
۱۳۳	 مهارت تصمیم‌گیری مطلوب
۱۳۷	 مهارت خودآرام‌سازی و مقابله با استرس
۱۳۷	 تعریف استرس
۱۳۷	 دو گام در برخورد با استرس
۱۳۷	 علایم استرس
۱۳۷	 بیماری‌های استرس
۱۳۸	 راه‌کارهای عملی در کاهش استرس (خودآرام‌سازی)
۱۴۰	 سخن آخر
۱۴۱	 منابع

نسل جوان و آموزش و پرورش

یکی از مسائل و موضوعات اساسی که امروزه در ابعاد فراملی، ملی و منطقه‌ای خود را به دست داده، بحث آسیب‌های اجتماعی است همین امر عمده‌تأ بهداشت روانی کودکان، نوجوانان و جوانان و حتی بزرگسالان را تحت تأثیر قرار می‌دهد از این رو توجه به آموزش و اجرای رفتارهای مداخله‌ای به منظور جلوگیری از این آسیب‌ها در شرایط فعلی ضروری است.

نسل جوان و نوجوان ویژگی‌های منحصر به فردی دارد و به تبع آن نیازهای خاصی نیز در وجودشان موج می‌زند. عوامل زائل و قیق، قلب پاک و آماده تربیت، نشاط و تحرک، توان و جوشش، خلاقیت، کنج‌طبع و کنج‌کاری برخی از صفاتی است که معمولاً از جوان و نوجوان تصویری ایده‌آساز آفرین، قابل اتکاء، سرمایه‌ساز و در یک کلام موجودی آینده‌ساز ارایه می‌دهد. اما ویژگی‌های این صفات نوجوانی و جوانی، آن‌ها را موجودی نیازمند به هدایت و مراقبت معروض می‌نماید. دانش‌اندک آن‌ها در مواجهه با مسایل و مشکلات زندگی، برخوردهای اجتماعی، شناخت افراد، از این قبیل ویژگی‌ها است. که حضرت علی^(ع) نیز در این باره می‌فرماید: ﴿و علمه محصور﴾ یعنی دانش او محدود است. لذا آموزش و پرورش به نوجوان به رسالت خود و به دلیل ارتباط مستمر و طولانی در طی دوران رشد با کودکان نوجوانان و خانواده آنان، نهادی اثرگذار برای اجرای برنامه‌های پیشگیری اولیه از اعتیاد و سایر آسیب‌های اجتماعی است. به همین منظور ما و همکارانمان در حوزه پیشگیری تلاش می‌کنیم تا به انحاء مختلف زمینه افزایش اطلاعات و آگاهی والدین، همکاران و

دانش‌آموزان را فراهم آوریم و مجموعه پیش رو که توسط همکارانم تهیه شده گامی در این راستاست.

امید است با استفاده از این مجموعه و سایر منابع مرتبط در ارتقای سلامت، ایمنی و رفاه نوجوانان، با ترویج شیوه‌های زندگی سالم، ایمن، پانشاط، متعالی و عاری از خطر موفق بوده و شاهد کاهش واقعی تعداد قربانیان حوادث و بیماری و مرگ بوده نیروی انسانی مولد و مسؤول برای توسعه روزافزون کشور تربیت شود. قطعاً تفادات و پیشنهادات شما بزرگواران یاری‌گر ما در این مسیر خطیر خواهد بود.

حمیدرضا آذری

نخستین معاون تربیت بدنی و سلامت

همانطور که می‌دانید مشارکت اولیای دانش‌آموزان و همراهی آنان برای کمک به کارکنان مدارس در مورد پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی، امری است که در آموزش و پرورش نوین مورد توجه قرار دارد. توفیق در برقراری ارتباط بین اولیا و کارکنان مدارس، شاخص مهم برای ارزیابی از فعالیت‌های مراکز آموزشی محسوب می‌شود.

با توجه به خطرات وسیع آسیب‌های اجتماعی از جمله خودکشی، اعتیاد، سرقت، انحرافات جنسی، مهاجرت، فقر، بیکاری، بی‌خانمانی، خشونت، تکدی‌گری، طلاق، آسیب‌های نوپدید و... بین خانواده‌ها و دانش‌آموزان، یکی از وظایف مدیران و دبیران خلاق و متعهد، پیشگیری از آسیب‌ها، ارتقای دانش، اصلاح نگرش و ایجاد مهارت‌های فرزندپروری در والدین برای تربیت نسلی مقاوم در برابر این خطرات است. بنابراین کارکنان مدارس، از جمله مدیران، معاونان، معلمان، مشاوران و همه کسانی که در مدرسه خدمت می‌کنند و متفکران هستند در گام اول باید خود نسبت به انواع آسیب‌های اجتماعی و روش‌های مبارزه با پیشگیری از آسیب‌ها آشنا باشند و در گام دوم ضمن برقراری ارتباط و تعامل با خانواده‌ها، دانش‌آموزان، خطرات ناشی از این آسیب‌ها را اطلاع‌رسانی کنند.

به طور کلی، ما باید با افزایش آگاهی فرزندانمان و بیان واقعیات و زمینه آسیب‌های اجتماعی و به خصوص سوءمصرف مواد مخدر و روان‌گردان، این چشم‌انداز کاذبی را که فرا روی این نسل قرار دارد از جا برکنیم تا آن‌ها بتوانند به شناسایی مضایق و مشکلات فرا روی خود در این دروازه رو به جهنم اعتیاد و نابودی راه، به‌زمانی و زبانی که خوشایند و مورد قبول آنان است، ببندند و از خطر آگاه شوند تا بتوانیم نسلی را که در معرض این آسیب‌های فراگیر قرار دارد از این منجلاب نابودگر برهانیم.

محمد جعفری

آسیب‌شناسی^۱ واژه‌ای است که ابتدا در علوم پزشکی به کار می‌رفته و سپس به مباحث عام‌الإنسانی و اجتماعی راه یافته است. مفهوم این واژه‌ها در کمیت لغت این گونه آمده است:

«آسیب‌شناسی به معنای مطالعه و شناخت عوامل بی‌نظمی‌ها در ارگانیسم انسانی جهت درمان بیماری جسمی است. این واژه از ریشه‌ی یونانی پات^۲ به معنای رنج و استی^۳ به معنای دانش ترکیب شده است.

در واقع آسیب‌شناسی مبحثی است که علل بیماری و عوارض و علایم غیرعادی است که از علوم پزشکی به علوم اجتماعی وارد شده است. (پورافکاری، ۱۳۸۲)

آسیب‌شناسی اجتماعی به شناخت علل و عوامل نشانه‌ها و علایم آسیب‌پذیری انسان در جامعه و زندگی اجتماعی، اعم از تربیتی، فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و... می‌پردازد در حوزه آسیب‌شناسی دینی نیز به معنای شناخت آسیب‌ها و اشکالاتی است که بر دین و معرفت دینی و دینداری وارد شده یا ممکن است وارد شود.»

^۱ pathology

^۲ Path = pathe

^۳ logy

پیشگفتار

زندگی و احساس زندگی کردن با زنده ماندن متفاوت است امروزه علی‌رغم ایجاد تغییرات عدی فرهنگی و تغییر در شیوه‌های زندگی بسیاری از انسان‌ها در برخورد با مسایل مختلف زندگی، فاقد توانایی‌های لازم و اساسی و اصطلاحاً مهارت‌های لازم برای آن هستند و به همین سبب در مواجهه با مسایل و مشکلات زندگی روزمره و مقتضیات آن آسیب‌پذیر ظاهر می‌شوند و چه بسا در برخی موارد به تخریب خویش تسلیم می‌شوند. زندگی جنبه‌های مختلفی دارد و در آن خویشتن‌گرایی، شکست، ناکامی، اندوه و سختی‌های فراوانی است چنان که قرآن کریم می‌فرماید: ﴿لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي كَبَدٍ﴾ یعنی ما انسان را در رنج آفریدیم. ﴿فَلْيُنْزِلْ آدَمُ مِنْ مَقْعِدِهَا﴾ در مقابل تمام این موقعیت‌های دشوار و دردناک بی‌دفاع باقی نمی‌ماند و هنر زندگی در تعقل و ساختن زندگی است.